

1. uzdevums. Ierobežotības pārmaiņas laika gaitā

Pirmsindustriālā sabiedrība	Industriālā sabiedrība	Postindustriālā sabiedrība
Hronoloģiskie ietvari		
Tautsaimniecības galvenā darbības joma		
Visvairāk ierobežotais resurss		
Valdošais sociālais slānis		
Kur veidojas cilvēkam nepieciešamās zināšanas, prasmes		

2. uzdevums. Kurš sadala ierobežotos resursus?

Izlasi informāciju un atbilde uz jautājumiem!

Viena no Latvijas valsts pirmajām īstenotajām reformām bija agrārā reforma (1920–1937). Reformas gaitā tika izveidots Valsts zemes fonds. Tajā ieskaitīja visas valsts zemes, bijušās muižas un mežus. Kopumā Valsts zemes fondā ietilpa 3,4 milj. ha jeb 52% no visas zemes kopplatības, t.sk. privāto muižu zemes veidoja 79%. Sadalāmais fonds bija noteikts 1,6 milj. ha apjomā.

Fondā neieskaitīja no muižām atdalīto un pārdoto zemnieku zemi, ja to bija ieguvuši Latvijas pilsoņi, un viņiem paredzēja atstāt neatsavināmo daļu 50 ha platībā. Zemi piešķīra Neatkarības kara dalībniekiem, kā arī bezzemniekiem, kuri bija apliecinājuši spēju zemi apsaimniekot un bija jau ieguldījuši darbu un kapitālu.

Reformas rezultātā zemi ieguva 144 681 zemes pieprasītājs. Zemnieku saimniecību skaits palielinājās no 141 700 1920. gadā līdz 275 700 reformas noslēgumā. 72,7% saimniecību lielums nepārsniedza 20 ha.

Avots: <https://enciklopedija.lv/skirklis/31413>.

Latvijas Republikas likuma "Par zemes privatizāciju lauku apvidos" 2. panta 2. punkts: "Tiek atjaunotas zemes īpašuma tiesības bijušajiem zemes īpašniekiem, kam tās bija 1940. gada 21. jūlijā, vai viņu mantiniekiem."

Avots: https://m.likumi.lv/doc.php?id=74241&version_date=01.07.2020.
(spēkā esošā redakcija; likums pieņemts 09.07.1992.)

1. Kam piederēja lielākā daļa lauksaimniecības zemju līdz 1920. gadam?
2. Pamato, vai zemes reformas gaitā 1,6 milj. ha zemes sadalīja valsts vai tirgus!
3. Ar diviem argumentiem pamato, kā īstenotā Valsts zemes fonda zemes sadales kārtība veicināja jaunu saimniecību ātrāku attīstību un zemes resursu efektīvāku izmantošanu!
4. Kuri divi zemes piešķiršanas nosacījumi varēja traucēt saimniecību izaugsmi un attīstību ilgtermiņā?
5. Kas agrārās reformas īstenošanā liecina, ka tās īstenotāji atzina arī tirgus sistēmas principus?
6. Kas – tirgus vai valsts – sadalīja zemi pēc valsts neatkarības atjaunošanas?
7. Pierādi, ka pēc neatkarības atjaunošanas zemes sadali Latvijā vairāk ietekmē tirgus principi!
8. Pamato, kāpēc nelielu saimniecību veidošana 20. gs. 20.–30. gados un lielsaimniecību veidošana pēc neatkarības atjaunošanas abos gadījumos veicināja resursu efektīvāku izmantošanu!
9. Iegūsti informāciju, kā valdība pašlaik atbalsta tirgus sistēmu zemes sadalē!
10. Kādu secinājumu var izdarīt par to, kurš – valsts vai tirgus – ierobežotos resursus spēj sadalīt efektīvi?

3. uzdevums. Alternatīvo izmaksu izmantošana lēmumu pieņemšanā.

Vakarā vecāki brīdina dēlu, ka rītdien vajadzēs ar autobusu braukt uz vasarnīcu, kur visiem kopā divu stundu laikā jāizravē 12 dobju un jāsalasa 5 litri aveņu. Vecāki vēlas dēla palīdzību, jo uzskata, ka tik īsā laikā divatā to nespēs paveikt. Vienā stundā:

- māte var izravēt 6 dobes un salasīt 3 litrus aveņu;
- tēvs var izravēt 5 dobes un salasīt 1 litru aveņu;
- dēls var izravēt 1 dobi un salasīt 1 litru aveņu.

Vecāki nolēmuši, ka pirmajā stundā visi ravēs un izravēs 12 dobju, bet otrajā stundā visi kopā salasīs 5 litrus aveņu. Aprēķiniet alternatīvās izmaksas un, izmantojot tās, palīdziet dēlam pierādīt, ka vecāki uzdevumu spēj veikt bez viņa!

	Dobes ravēšanas alternatīvās izmaksas	Litra ogu lasīšanas alternatīvās izmaksas
Mātei		
Tēvam		
Dēlam		

1. Kam ir mazākās dobes ravēšanas alternatīvās izmaksas?
2. Kam ir mazākās ogu lasīšanas alternatīvās izmaksas – tēvam vai mātei?
3. Uz kādu likumsakarību dēlam vajadzētu norādīt vecākiem, lai vecāku darba resursi tiktu izmantoti efektīvi?
4. Ko dēlam vajadzētu ieteikt darīt mātei?
5. Cik ilgs laiks mātei nepieciešams 5 litru ogu salasīšanai?
6. Ko vēl viņš ieteiktu izdarīt mātei atlikušajās 20 minūtēs?
7. Ko dēls ieteiktu darīt tēvam?
8. Cik dobju divās stundās var izravēt tēvs?
9. Pamato, vai vecāku piedāvātajā variantā resursi tiktu izmantoti efektīvi!
10. Kāpēc vecāki bez dēla palīdzības padarītu to, ko pirms tam uzskatīja par neiespējamu?
11. Kādu secinājumu vari izdarīt, lai sabiedrība gūtu maksimālo labumu no pieejamiem resursiem?
12. Ar ražošanas iespēju robežu attēlo vecāku piedāvāto situāciju (A punkts) un dēla ieteikto un īstenoto situāciju (B punkts)!